

دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شیراز در مورد تأثیر برنامه روز معرفی دانشگاه بر انتخاب رشته تحصیلی

صدیقه شایق^{۱*}، دکتر حسین میرخانی^۲، لیلا بذرافکن^۳

۱. کارشناس واحد پژوهش در آموزش، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز، ایران
۲. دکترای تخصصی فارماکولوژی، دانشیار گروه فارماکولوژی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، ایران
۳. کارشناس ارشد آموزش پزشکی، مربی گروه آموزش پزشکی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز، ایران
• دریافت مقاله: ۸۷/۳/۵ • پذیرش مقاله: ۸۸/۱/۲۹

زمینه و هدف: از سال ۱۳۸۱ دانشگاه علوم پزشکی شیراز اقدام به برگزاری برنامه روز معرفی دانشگاه (University Open Day) جهت به نمایش گذاشتن توانمندی‌های دانشگاه و کمک در شناخت رشته‌های مختلف و در نهایت انتخاب رشته به داوطلبان نموده است. این مطالعه با هدف تعیین دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شیراز در مورد تأثیر برنامه بر انتخاب رشته تحصیلی صورت گرفت.

روش کار: در یک مطالعه توصیفی، مقطعی پرسشنامه‌ای خود ایفا تنظیم گردید که به صورت حضوری در کلاس‌های درس در اختیار دانشجویان ورودی سال‌های ۸۶-۸۲ کلیه رشته‌ها و مقاطع تحصیلی کاردانی، کارشناسی، دکترا (پزشکی، دندانپزشکی، داروسازی) قرار گرفت.

یافته‌ها: از ۹۴۰ دانشجوی ورودی سال‌های ۸۶-۸۲ کلیه رشته‌ها و مقاطع تحصیلی ساکن استان فارس، تنها ۲۱۸ نفر (۲۳ درصد) از برنامه روز معارفه (open day) بازدید کردند. بیشترین تعداد افراد شرکت‌کننده (۶۰ درصد) علت انتخاب رشته را رتبه قبولی در کنکور به تنهایی و یا توأم با سایر عوامل بیان کردند و ۲/۷ درصد (کمترین تعداد) راهنمایی‌های مسئولین برگزاری برنامه را عامل کمک‌کننده در انتخاب رشته تحصیلی می‌دانستند. بیشترین دانشجویان (۶۳/۵ درصد) والدین و کمترین آنها (۰/۵ درصد) راهنمایی‌های مسئولین برنامه، را در انتخاب رشته تحصیلی کمک کننده می‌دانستند. علت انتخاب دانشگاه علوم پزشکی شیراز را ۷۸/۲ درصد دانشجویان، نزدیکی به محل سکونت و خانواده و تنها ۲ نفر (یک درصد)، راهنمایی‌های مسئولین برنامه عنوان کردند.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج به دست آمده و هزینه‌های صرف شده جهت اجرای برنامه، در سال‌های آینده بایستی در اجرای آن تجدید نظر گردد و این برنامه به شکل‌های دیگری برگزار گردد.

کلید واژه‌ها: روز معرفی دانشگاه، شناخت، دانشجو، دانشگاه علوم پزشکی شیراز

* نویسنده مسؤول: مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، خیابان زند، شیراز، ایران

مقدمه

نظام آموزشی مجموعه‌ای از عوامل مختلف انسانی، فیزیکی و مالی است که با هماهنگی و عملکرد صحیح امکان موفقیت در تعلیم و تربیت مورد نظر جامعه را هموار می‌سازد (۱). آموزش عالی از مهم‌ترین زیر مجموعه‌های نظام آموزشی و عهده‌دار وظیفه مهم تربیت نیروی انسانی ماهر و متخصص است. اهمیت موضوع زمانی روشن می‌شود که بدانیم نیروهای انسانی دارایی اصلی جامعه هستند (۲).

شواهد نشان می‌دهد که هر ساله شوق و اشتیاق یا به عبارتی تب ورود به دانشگاه عده‌ای از جوانان را فرا می‌گیرد. اما بعد از ورود به دانشگاه بنا به دلایلی چند که از مهمترین آنها شناخت ناکافی نسبت به دانشگاه و تصمیم عجولانه در انتخاب رشته می‌باشد، دل‌سردی و کاهش انگیزه پدید می‌آید که بر کیفیت تحصیلی آنها اثرگذار است. صاحب‌نظران معتقدند که عوامل متعدد و پیچیده‌ای وجود دارد که یکی از این عوامل آشنا نبودن با محیط جدید و شناخت ناکافی دانشجو از رشته تحصیلی و آینده تحصیل در دانشگاه است (۳). خانواده به عنوان اولین تجربه اجتماعی هر فرد، در ایجاد و تغییر نگرش او نقش دارد. این تجربه، رفتار، نگرش، آرمان‌های تحصیلی و نوع حرفه آینده او را تا حد زیادی مشخص می‌نماید، ضمن این‌که داشتن نگرش مثبت به رشته تحصیلی، خود باعث دلگرمی و افزایش توان سازگاری با مشکلات حرفه‌ای خواهد شد. بدیهی است که در صورت عدم توان سازگاری، فرد استرس زیادی را باید تحمل نماید، ضمن آن‌که چگونگی نگرش و حمایت‌های خانوادگی نیز در ایجاد و حفظ علاقه و ارتقاء دانشجویان سهم عمده‌ای دارد. آگاهی از نگرش افراد و گروه‌ها یکی از ابزارهای مؤثر مورد استفاده دست‌اندرکاران است که با کمک آن می‌توانند با برنامه‌ریزی‌های مناسب و برگزاری برنامه‌های مداخله‌ای، نگرش آنان را در جهت مطلوب تغییر دهند. بنابراین در برنامه‌ریزی‌ها به نقش والدین باید توجه بیشتری مبذول گردد (۴) در خصوص دانشجویان نیز برخی از آنها نگرش مثبتی

نسبت به رشته انتخابی خود ندارند که این مسئله باعث افت تحصیلی در آنان می‌گردد. جانسون نشان داده که درصد قابل توجهی از دانشجویان پرستاری نسبت به رشته انتخابی خود نگرش منفی و یا بی‌تفاوت داشته‌اند (۵). این نکته بسیار مهمی است، زیرا نگرش منفی شخص را آماده می‌کند تا در مورد موضوع مورد نگرش خود بدگویی نموده و سعی در نابودی آن نماید (۴). همچنین نگرش منفی باعث می‌شود که فرد در دوران زندگی شغلی خود احساس رضایت ننماید. این نارضایتی از شغل در شاغلین حرفه پزشکی با ناتوانی در مراقبت از بیماران همراه بوده و می‌تواند در دستیابی به اهداف نظام سلامت، فرآیند تصمیم‌گیری مسئولان و دسترسی بیماران به یک منبع مراقبت‌کننده همیشگی و با کیفیت، تأثیر بگذارد (۶). دانشکده‌های پزشکی نیز به عنوان محیط یادگیری باید امکانات لازم برای تغییرات مثبت و سازنده را در نگرش دانشجویان فراهم آورند تا با تشویق و ایجاد رغبت بیشتر، یادگیری پایدار و مستمر گردد. برای ایجاد تغییرات سازنده وجود اطلاعات توصیفی در مورد وضع موجود ضروری است (۴). کیفیت آموزشی نیز شاخص‌های مختلفی دارد که مهمترین آنها عملکرد تحصیلی دانشجویان است. از سازه‌های تأثیرگذار بر عملکرد تحصیلی، انگیزه و علاقمندی دانشجو است. این موضوع به دلیل اهمیت، مورد کنکاش قرار گرفت تا ابعاد انگیزه ورود به دانشگاه و علاقمندی به تحصیل در رشته‌های کشاورزی بیشتر شناخته شود. نتایج نشان داد که دانشجویان کشاورزی مهمترین انگیزه برای ادامه تحصیل خود را کسب علم به عنوان یک امر با ارزش اظهار کرده‌اند، ولی این مورد را برای سایر دانشجویان در رتبه یازدهم قرار داده و احساس می‌کنند که برای دیگر دانشجویان برخورداری از مزایای مادی و شغلی بهتر، اولین انگیزه ورود به دانشگاه است (۷). علاقه به رشته انتخابی می‌تواند موجب پیشرفت و ارتقاء علمی دانشجویان و برعکس آن می‌تواند منجر به دلزدگی و ناامیدی و خستگی از ادامه تحصیل شود، لذا برنامه‌ریزی‌های دقیق آموزشی، آشنا نمودن دانشجویان با رشته‌های تحصیلی قبل از

انتخاب رشته از مهم‌ترین مسائلی است که باید به آن توجه کرد (۸،۹). یکی دیگر از عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان، دیدگاه آنان نسبت به آینده تحصیل‌شان می‌باشد. در دانشگاه لوق بروک (Loughborough) انگلیس برنامه روز معارفه به دانشجویان بالغ (فردی که دانشگاه را حداقل در ۲۱ سالگی شروع کرده است) کمک می‌کند تا اطلاعات بیشتری را در مورد تحصیل، مدرکی که در دانشگاه کسب می‌کنند، آینده شغلی و مکان‌هایی که در آینده به آنان پذیرش می‌دهند، به‌دست آورند. این روز موقعیتی است که این افراد، دانشگاه، دانشجویان و اساتید فعلی و دروسی که در آن تدریس می‌شود را ببینند. از اهداف روز معارفه در این دانشگاه تشویق دانشجویان به تفکر در مورد دانشگاه است و به آنان کمک می‌کند تا استعداد نهانی خود را پیدا کنند (۱۰). کنبراکمپوس (Canberra campus) دومین دانشکده بزرگ در استرالیا است که این برنامه را در ۲۷ آگوست ۲۰۰۵ برگزار کرده است. تعداد زیادی از اساتید خبره برنامه‌هایی انعطاف‌پذیر برای آموزش دانشجویان تدارک دیده و آنان را برای ورود به رشته‌های مختلف در سال ۲۰۰۶ آماده می‌کردند. این برنامه حدود ۷۵۰ نفر بازدید کننده داشت (۱۱). در این راستا دانشگاه علوم پزشکی شیراز نیز از سال ۸۱، بعد از اعلام رتبه‌های داوطلبان آزمون سراسری و قبل از انتخاب رشته توسط آنها، اقدام به برگزاری برنامه روز معرفی دانشگاه به مدت ۴-۵ روز به‌صورت نمایشگاهی متشکل از دانشکده‌ها و معاونت‌های آموزشی، پژوهشی و دانشجویی دانشگاه نمود تا داوطلبان توسط اساتید و کارشناسان حاضر در نمایشگاه با ارائه توضیحات شفاهی و پمفلت‌های آموزشی با دانشگاه علوم پزشکی، دانشکده‌ها و رشته‌های مختلف آن آشنا شده و در صورت تمایل با کمک عوامل اجرایی در محل برگزاری مراسم تعیین رشته نمایند. تمام خدمات مشاوره‌ای و آموزشی در این برنامه به‌صورت رایگان به مراجعه کنندگان ارائه می‌شد و ساعت فعالیت نمایشگاه از ۸ صبح تا ۲۰ شب بود. برنامه روز معرفی دانشگاه با همکاری استانداری فارس، دانشگاه‌های

شیراز، صنعتی شیراز و پیام نور برگزار می‌شد. مطالعه حاضر جهت تعیین دیدگاه دانشجویان در مورد تأثیر اجرای برنامه فوق بر شناخت آنان نسبت به دانشگاه علوم پزشکی شیراز و انتخاب رشته تحصیلی و جذب ممتازین آزمون سراسری به این دانشگاه، صورت گرفت تا با استفاده از نتایج آن گام‌های مفید و مؤثری در جهت ارتقاء برنامه روز معرفی دانشگاه برداشته شود.

روش کار

در این مطالعه توصیفی-مقطعی، جامعه آماری دانشجویان ورودی سال‌های ۸۶-۸۲ کلیه رشته‌ها و مقاطع تحصیلی کاردانی، کارشناسی و دکترا (پزشکی، دندانپزشکی، داروسازی) ساکن استان بودند. جهت گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه‌ای خود ایفا تنظیم گردید و به‌صورت حضوری در کلاس‌های درس در اختیار آنان قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها به وسیله نرم‌افزار آماری SPSS.V.14 و با استفاده از آمارهای توصیفی و آزمون مجذور کای و آنالیز واریانس یک‌طرفه صورت گرفت. به دلیل بی‌نام بودن پرسش‌نامه نیازی به کسب رضایت آگاهانه از دانشجویان نبود. روایی محتوای پرسش‌نامه با نظرخواهی از اساتید خبره و پایایی آن به روش آزمون مجدد مورد تأیید قرار گرفت. پرسش‌نامه حاوی ۲۶ سؤال و شامل ۴ بخش بود، سوالات بخش اول شامل جنس، معدل کتبی دیپلم رشته تحصیلی، رتبه، سهمیه، دانشکده، سال ورود به دانشگاه و بومی بودن بود. بخش دوم شامل سوالاتی در خصوص اساس انتخاب رشته، عوامل کمک کننده در انتخاب رشته که بیشتر دانشجویان به آن پاسخ دادند و علت انتخاب دانشگاه علوم پزشکی شیراز علی‌رغم اخذ رتبه دانشگاه‌های بالاتر بود که ۲۶۰ نفر از دانشجویانی که رتبه‌های برتر را کسب کرده بودند به آن پاسخ دادند. بخش سوم شامل سوالاتی در خصوص تأثیر برنامه روز معارفه در انتخاب دانشگاه علوم پزشکی شیراز، رشته تحصیلی و شناخت در زمینه‌های آموزشی پژوهشی و رفاهی، آشنایی دانشجویان با رشته‌های جدید و میزان تأثیر

سکونت (۲۷/۵ درصد)، اجبار والدین (۴/۱ درصد)، نزدیکی به محل سکونت و علاقه شخصی (۴/۱ درصد)، شناخت شخصی از دانشگاه (۳/۲ درصد)، نزدیکی به محل سکونت و

جدول ۱: توزیع فراوانی مطلق و نسبی علل انتخاب رشته

دانشجویان مورد مطالعه

درصد	تعداد	علل انتخاب رشته
۲۳/۳	۵۱	علاقه شخصی
۲۱	۴۶	رتبه قبولی در کنکور
۱۵	۳۳	رتبه قبولی، علاقه شخصی، مسئولین روز معارفه، شناخت رشته، آینده شغلی
۱۲/۳	۲۷	رتبه قبولی، علاقه شخصی، شناخت رشته، آینده شغلی
۵/۵	۱۲	علاقه شخصی، آینده شغلی
۴/۵	۱۰	رتبه قبولی، آینده شغلی
۳/۶	۸	رتبه قبولی، علاقه شخصی، آینده شغلی
۲/۷	۶	مسئولین روز معارفه
۲/۳	۵	رتبه قبولی، اجبار والدین
۲/۳	۵	بدون شناخت
۱/۸	۴	اجبار والدین
۱/۸	۴	رتبه قبولی، علاقه شخصی، راهنمایی مسئولین روز معارفه
۱/۴	۳	علاقه شخصی، شناخت رشته
۰/۹	۲	شناخت رشته

جدول ۲: توزیع فراوانی مطلق و نسبی افراد کمک‌کننده در

انتخاب رشته تحصیلی دانشجویان مورد مطالعه

درصد	تعداد	افراد کمک‌کننده در انتخاب رشته
۲۳/۳	۵۰	والدین
۱۴	۳۱	والدین، افراد مجرب، دوستان و معلمان
۱۲	۲۶	والدین، افراد مجرب، مسئولین روز معارفه، دوستان و معلمان
۱۰/۵	۲۳	دوستان و آشنایان
۹/۱۴	۲۰	معلمان و مشاوران
۸/۵	۱۸	هیچکس
۷/۴	۱۶	والدین، مسئولین روز معارفه
۶/۸	۱۵	والدین، افراد مجرب، دوستان و معلمان
۴/۵	۱۰	افراد مجرب
۲/۸	۶	دوستان و مسئولین روز معارفه
۰/۵	۱	مسئولین روز معارفه

سخنرانی‌ها در هنگام برنامه بود. در بخش چهارم سوالات باز در خصوص علت رضایت یا ناراضایتی از رشته انتخابی و پیشنهاد در خصوص برنامه روز معارفه مطرح شده بود که بخش‌های سوم و چهارم را فقط دانشجویانی که از برنامه بازدید کرده بودند می‌توانستند پاسخ دهند. پاسخ برخی سوالات بلی و خیر و پاسخ برخی سوالات به صورت تأثیر کم، متوسط، زیاد و بی‌تأثیر بود. به پاسخ بلی نمره یک و به پاسخ خیر نمره صفر تعلق گرفت. ضمناً نظرات کارکنان نیز در زمینه تأثیر برنامه پرسیده شد.

یافته‌ها

از ۹۴۰ دانشجوی ساکن استان فارس، ۲۱۸ نفر (۲۳ درصد) از برنامه بازدید کردند. از کل دانشجویان، ۷۲ درصد زن، ۵۷/۷ درصد ساکن شیراز و ۴۲ درصد ساکن شهرستان‌های شیراز و از ۲۱۸ دانشجوی بازدیدکننده از برنامه ۷۰/۳ درصد زن، ۸۴/۹ درصد ساکن شیراز و ۱۴/۲ درصد ساکن شهرستان‌های شیراز بودند. میانگین رتبه قبولی در کنکور دانشجویان مقطع دکترا (پزشکی، دندانپزشکی، داروسازی) ۴۴۹، مقطع کارشناسی ۲۸۶۴ و مقطع کاردانی ۸۵۹۱ می‌باشد. رتبه قبولی در کنکور با توجه به مقطع قبولی در دانشگاه کلیه دانشجویان تفاوت معنی‌دار آماری را نشان داد ($P=0/0001$).

بیشترین تعداد افراد شرکت‌کننده در برنامه (۶۰ درصد) علت انتخاب رشته را رتبه قبولی در کنکور به تنهایی و یا توأم با سایر عوامل بیان کردند (جدول ۱).

بر اساس دیدگاه دانشجویان شرکت‌کننده در برنامه بیشتر آنها والدین خود را به تنهایی یا همراه با سایر افراد، کمک‌کننده در انتخاب رشته تحصیلی می‌دانستند (جدول ۲).

۳۸/۶ درصد دانشجویان، رتبه دانشگاه‌های بالاتر را اخذ کرده بودند که علت انتخاب دانشگاه علوم پزشکی شیراز، به‌جای دانشگاه‌های برتر به ترتیب فراوانی، نزدیکی به محل

۲۰۴ نفر، هم‌ردیف رشته‌های خود رشته‌های دیگری هم می‌توانستند انتخاب نمایند، ۲۰/۵ درصد این افراد تأثیر برنامه را در انتخاب رشته فعلی خود کم، ۳/۳ درصد متوسط، ۱۷/۵ درصد زیاد و ۱۴/۷ درصد، بی‌تأثیر دانسته‌اند. بین انتخاب رشته فعلی دانشجو و تأثیر برنامه در آن رابطه معنی‌دار آماری مشاهده نگردید ($P=0/62$).

از ۷۲۲ دانشجویی که از برنامه بازدید نکرده بودند، ۳۵ درصد آنها اساس انتخاب رشته خود را تنها رتبه قبولی عنوان کردند و ۱۹ درصد علاوه بر رتبه قبولی عوامل دیگری را نیز مشخص نمودند. ۲۵/۷ درصد این دانشجویان، والدین و ۱۸/۸ درصد علاوه بر والدین عوامل دیگری را کمک کننده در انتخاب رشته مطرح کردند. ۲۲ درصد از دانشجویانی که از برنامه بازدید نکرده بودند علت انتخاب دانشگاه علوم پزشکی شیراز به جای دانشگاه‌های برتر را نزدیکی به محل سکونت و خانواده و ۴/۵ درصد علاوه بر نزدیکی به محل سکونت عوامل دیگری را نیز عنوان کردند.

از ۹ نفر دانشجویی که معدل کتبی دیپلم آنها بین ۱۰ تا ۱۳ بود، ۳ نفر در مقطع دکترا، ۱ نفر کارشناسی و ۵ نفر در مقطع کاردانی پذیرفته شده بودند. از ۱۱۰ نفر دانشجویی که معدل کتبی دیپلم آنها ۱۶-۱۴ بود، ۱۸ نفر مقطع دکترا، ۲۳ نفر مقطع کارشناسی، ۶۹ نفر مقطع کاردانی و از ۶۸۹ نفر دانشجویی که معدل دیپلم بیش از ۱۷ داشتند، ۳۶۷ نفر مقطع دکترا، ۲۰۴ نفر مقطع کارشناسی و ۱۰۱ نفر در مقطع کاردانی پذیرفته شده‌اند. بین معدل کتبی دیپلم و مقطع قبولی، رابطه معنی‌دار آماری مشاهده گردید ($P=0/0001$) بدین صورت که دانشجویانی که معدل کتبی دیپلم آنها بالاتر بوده در مقاطع بالاتر پذیرفته شده‌اند.

۴۷۴ نفر منطقه یک، ۲۴۹ نفر منطقه دو، ۱۵۶ نفر منطقه ۳، ۳۵۱ نفر شاهد و ایثارگر، ۸ نفر بورسیه. بین متغیر سهمیه با مقطع قبولی رابطه معنی‌دار آماری مشاهده گردید ($P=0/0001$) بدین ترتیب که بیشترین تعداد دانشجو در هر سهمیه به ترتیب در مقطع دکترا، کارشناسی و کاردانی پذیرفته

شناخت شخصی از دانشگاه (۳/۲ درصد)، علاقه شخصی (۲/۴ درصد)، نزدیکی به محل سکونت و راهنمایی مسئولین برنامه (۱/۴ درصد) و راهنمایی مسئولین برنامه به تنهایی (۱ درصد) بود. پاسخ دانشجویان در خصوص علت انتخاب دانشگاه علوم پزشکی شیراز برای تحصیل در جدول ۳ نشان داده شده.

جدول ۳: توزیع فراوانی مطلق و نسبی علت انتخاب دانشگاه علوم پزشکی شیراز برای تحصیل توسط دانشجویان مورد مطالعه

مورد	تعداد	درصد
نزدیکی به محل سکونت و خانواده	۱۰۱	۴۸
نزدیکی به محل سکونت، سابقه و شهرت دانشگاه علوم پزشکی شیراز	۴۶	۲۱
سابقه و شهرت دانشگاه علوم پزشکی شیراز	۲۶	۱۲
نزدیکی به محل سکونت، سابقه دانشگاه، آشنایی با دانشگاه در برنامه روز معارفه	۲۰	۹
عدم کسب رتبه برای دانشگاه‌های بالاتر	۹	۴
آگاهی از توانمندی‌های دانشگاه	۵	۲/۳
نزدیکی به محل سکونت، عدم کسب رتبه مورد نیاز برای دانشگاه‌های برتر	۴	۰/۲
اجبار والدین	۳	۱/۳
اجبار والدین، سابقه و شهرت دانشگاه علوم پزشکی شیراز	۲	۱
آشنایی با توانمندی‌های دانشگاه در برنامه روز معارفه	۲	۱

میزان تأثیر برنامه در جهت شناخت دانشجویان از توانمندی‌های آموزشی، پژوهشی و رفاهی دانشگاه را ۲۳ درصد دانشجویان کم، ۴۵ درصد متوسط، ۲۳ درصد زیاد و ۷/۳ درصد بی‌تأثیر عنوان کردند و ۱/۷ درصد از دانشجویان نیز به این سؤال پاسخ ندادند. ۲۳ درصد دانشجویان میزان تأثیر برنامه در انتخاب رشته خود را کم، ۵۰ درصد متوسط، ۲۱ درصد زیاد و ۱۱ درصد بی‌تأثیر عنوان کرده‌اند.

تأثیر سخنرانی‌های اجرا شده در برنامه بر شناخت دانشگاه و رشته‌های تحصیلی را به ترتیب ۱۵، ۴۹، ۱۷/۵ و ۸/۵ درصد دانشجویان، کم، متوسط، زیاد و بی‌تأثیر دانسته‌اند.

شده‌اند. همچنین تعداد دانشجویان کاردانی در منطقه یک، یک، پنجم، منطقه ۲، یک چهارم و منطقه ۳ یک سوم می‌باشد یعنی دانشجویان مناطق بالاتر در مقاطع بالاتر پذیرفته شده‌اند.

از دید دانشجویان ورودی سال‌های ۸۲ تا ۸۶ به ترتیب یک، دو، پنج، ۱۰ و ۱۹ نفر میزان تأثیر برنامه را در انتخاب رشته خود زیاد عنوان کردند که تعداد قابل توجهی نمی‌باشد.

از ۱۲۲ نفر کارکنان شرکت کننده در برنامه روز معارفه، ۹۴ نفر عنوان کردند که تدارک برنامه باعث کاهش روند امور جاری محل خدمت‌شان گردیده، ضمن این که ۶۹ نفر (۵۶/۶ درصد) از آنان عنوان کردند که برنامه زیاد مفید نبوده است که علل آن به شرح زیر می‌باشد.

- ۱- خدمات مشاوره‌ای ضعیف بوده.
- ۲- برخی از دانشکده‌ها نسبت به این برنامه بی‌میل بوده‌اند.
- ۳- در اکثر غرفه‌ها اطلاعات مناسب به داوطلبان داده نمی‌شده.
- ۴- تبلیغات و اطلاع‌رسانی در حد خوبی نبوده، بسیاری از افراد بی‌اطلاع بودند.
- ۵- منابع اطلاعاتی برای انتخاب رشته کافی نبوده.
- ۶- مسئولین دانشکده‌ها و اساتید در برنامه حضور فعال نداشته‌اند.

- ۷- جایگزین شدن رقابت ظاهری به جای اطلاع‌رسانی.
- ۸- حضور نابجای برخی واحدهای دانشگاه مانند مرکز مهارت‌های بالینی، تحصیلات تکمیلی و معاونت آموزشی که حرفی برای گفتن به داوطلبان آزمون سراسری نداشته‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این مطالعه بررسی دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شیراز در مورد تأثیر برنامه روز معرفی دانشگاه بر انتخاب رشته تحصیلی و بدست آوردن آگاهی و شناخت از دانشگاه علوم پزشکی شیراز بود. همان‌گونه که نتایج نشان داد از ۹۴۰ دانشجوی ورودی سال‌های ۸۶-۸۲ ساکن استان فارس تنها ۲۳ درصد از برنامه بازدید کردند که بر اساس نظرات

کارکنان و دانشجویان به علت اطلاع‌رسانی ناکافی و عدم شناخت داوطلبان از این برنامه بوده است. همچنین بر اساس نظرات نیمی از این دانشجویان تأثیر برنامه روز معارفه در میزان شناخت داوطلبان در زمینه توانمندی‌های آموزشی، پژوهشی، رفاهی و تأثیر برنامه در انتخاب رشته متوسط (۵۰ درصد) بوده است. به‌طور کلی سه مسئله بیش از بقیه حائز اهمیت می‌باشد که عبارتند از: ۱) از مجموع ۹۴۰ دانشجوی مورد مطالعه ۵۲۴ نفر (بیش از نیمی از دانشجویان) اساس انتخاب رشته خود را رتبه قبولی در کنکور عنوان کردند و تنها ۶ نفر اساس انتخاب رشته خود را فقط راهنمایی‌های مسئولین برنامه عنوان کردند. بنابراین مشخص می‌گردد که اساس انتخاب رشته، رتبه قبولی در کنکور می‌باشد و داوطلب می‌بایست بر اساس رتبه قبولی خود انتخاب رشته نماید. در کشور ما انتخاب رشته دانشگاهی در سنین پایین صورت می‌گیرد و از سوی دیگر غربالگری کافی در مورد خصوصیات فرآشناختی ضروری در این افراد در هنگام گزینش دانشجو انجام نمی‌شود. چه بسا انتخاب رشته در بسیاری از موارد بر مبنای فشارهای خانواده یا اطرافیان و تنها بر طبق نمره کنکور صورت گیرد، به‌طوری که در سنین حدود ۱۸ سالگی عده کمی می‌توانند برخوردی منطقی و آگاهانه با چنین فشارهای اجتماعی و روانی داشته باشند.

شناخت مسائل و مشکلات دانشجویان رشته‌های علوم پزشکی نسبت به آینده شغلی به‌منظور برنامه‌ریزی در رفع آنان از وظایف نظام آموزش عالی کشور است و نگرانی در مورد آینده شغلی از معضلات دانشجویان ما محسوب می‌شود (۱۲). بنابراین در برنامه روز معارفه می‌بایست داوطلبان در خصوص آینده شغلی خود توجیه شوند تا با آگاهی و شناخت بیشتری انتخاب رشته نمایند. در مطالعه‌ای دیگر دانشجویان پزشکی علل اصلی انتخاب رشته خود را نقش خانواده، فشار اطرافیان و مدرسه و آینده شغلی دانسته و عنوان کرده‌اند که انتخاب‌شان کمتر با شناخت رشته صورت گرفته است. طی بررسی نمونه‌ای از دانش‌آموزان دبیرستانی تهرانی نیز نشان داده

شد که مهمترین انگیزه دانش‌آموزان پسر برای شرکت در کنکور، دستیابی به شغل مناسب است (۱۲). یافته‌های این مطالعه با سایر مطالعات مطابقت دارد.

۲) در خصوص عوامل کمک‌کننده در انتخاب رشته، در مجموع ۴۷۵ نفر (نیمی از دانشجویان) والدین و ۲ نفر مسئولین برنامه را عامل کمک‌کننده در انتخاب رشته خود عنوان کرده‌اند. والدین در ایجاد شناخت، علاقه و نگرش به یک رشته تحصیلی در فرزندان خود و انتخاب یک رشته تحصیلی توسط فرزندان، بیشترین نقش را دارا می‌باشند. به‌ویژه در جامعه امروز که رقابت بین والدین زیاد بوده و اغلب جوانان تحت فشار والدین و گاه به دلخواه آنان نه خود، رشته تحصیلی دانشگاهی را انتخاب می‌نمایند و از سوی دیگر با توجه به تأثیر علاقه و نگرش مثبت قبل از انتخاب رشته تحصیلی در ابقاء کاهش استرس و ایجاد رضایت‌مندی حرفه‌ای انجام تحقیقات در این زمینه الزامی به نظر می‌رسد (۱۳).

بنابراین والدین در انتخاب رشته داوطلبان نقش اساسی را ایفا می‌نمایند که در برنامه‌ریزی‌ها به نقش والدین باید توجه بیشتری مبذول گردد و با برنامه‌ریزی‌های مناسب و برگزاری برنامه‌های مداخله‌ای نگرش آنان را در جهت دلخواه تغییر دهند (۴). بنابراین مسئولین برنامه روز معارفه بایستی برنامه‌های ویژه‌ای در این خصوص برای والدین ترتیب دهند. یافته‌های این پژوهش با یافته‌های سایر مطالعات مطابقت دارد. در دانشکده‌های پزشکی استرالیا تنها ۵۲ درصد دانشجویان، علاقه شخصی به پزشکی داشته و فشار والدین و نیز منزلت اجتماعی از دیگر علل مهم مطرح شده بود. در این مطالعه تنها ۱۱ درصد از آنان ادعا کردند که دانش منطقی درباره شغل خود قبل از ورود داشته‌اند (۱۴). نتایج این مطالعه با نتایج مطالعات دیگر مطابقت دارد.

۱۸۵ نفر عامل کمک‌کننده در انتخاب رشته را والدین عنوان کرده‌اند، ۱۳۳ نفر علاوه بر والدین، عوامل دیگر را هم عنوان کرده‌اند که در مجموع ۳۱۸ نفر والدین را عنوان کرده‌اند، بنابراین دانشجویانی که از روز معارفه بازدید کرده‌اند و آنانی

که بازدید نکرده‌اند اساس انتخاب رشته خود را رتبه قبولی و عامل کمک‌کننده اصلی در انتخاب رشته خود را والدین عنوان کرده‌اند.

۳) یکی از نکاتی که در برنامه روز معارفه مطرح می‌گردد جذب ممتازین آزمون سراسری به این دانشگاه می‌باشد که در این مطالعه این مسئله نیز با دو سؤال بررسی گردید. در سؤال اول پرسیده شد آیا رتبه دانشگاه‌های شهید بهشتی و تهران را اخذ کرده‌اند یا خیر. ۲۶۰ نفر عنوان کردند که رتبه این دانشگاه‌ها را اخذ کرده‌اند و در سؤال بعدی که پرسیده شده علت انتخاب دانشگاه علوم پزشکی شیراز به‌جای آن دو دانشگاه چه بوده است، در مجموع ۲۵۸ نفر نزدیکی به محل سکونت و خانواده را عنوان کرده‌اند و تنها دو نفر راهنمایی مسئولین روز معارفه را عنوان کرده‌اند که مشخص می‌گردد برنامه روز معارفه در این مورد بی‌تأثیر بوده است. دانشجویان با وجودی که می‌توانستند دانشگاه‌های برتر را انتخاب نمایند به علت نزدیکی به محل سکونت و خانواده این دانشگاه را انتخاب نمودند. ضمناً، در سؤال دیگری نیز علت انتخاب دانشگاه علوم پزشکی شیراز برای تحصیل نیز از کلیه دانشجویانی که از روز معارفه بازدید کرده‌اند سؤال گردید که ۲ نفر آشنایی با توانمندی‌های دانشگاه از طریق بازدید از برنامه روز معارفه را عنوان کرده‌اند، و مجموعاً ۱۸۰ نفر نزدیکی به محل سکونت را عنوان کرده‌اند که مشخص گردید برنامه روز معارفه اگر نبود هم آنان این دانشگاه را به‌خصوص به علت نزدیکی به محل سکونت و خانواده انتخاب می‌کردند.

سال‌های طولانی است که در ایران رشته پزشکی اولین اولویت انتخاب رشته دانش‌آموزان داوطلب در گروه تجربی می‌باشد. در بسیاری از دیگر کشورها نیز دانش‌آموزان ممتاز در رشته پزشکی ادامه تحصیل می‌دهند (۱۵). معدل دیپلم به عنوان یک فاکتور مؤثر در میزان موفقیت آموزشی دانشجویان پزشکی مطرح است (۱۶) و این متغیر شاخص معتبرتری جهت پیشگویی شاخصه‌های تحصیلی دانشجویان پزشکی می‌باشد (۱۷).

پزشکی شیراز را با توجه به رتبه قبولی، اجبار والدین، نزدیکی به محل سکونت، خانواده و شرکت در برنامه روز معارفه انتخاب می‌نمایند، مهم انتخاب رشته صحیح در اثر نگرش مثبت نسبت به رشته و تناسب رشته انتخابی با توانایی‌های فرد می‌باشد لذا باید بررسی گردد:

۱- دانشجوی با رتبه اخذ شده چه رشته‌ای را می‌تواند انتخاب نماید؟

۲- دیدگاهش نسبت به آن رشته مثبت است یا منفی؟

۳- آیا توانایی‌های لازم برای تحصیل و کسب مهارت در رشته انتخابی خود را دارد؟

۴- والدین دانشجو نسبت به رشته انتخابی وی چه دیدگاهی دارند؟

پیشنهادها:

۱- امکان مشاوره از طریق سایت نیز امکان‌پذیر گردد. آنچه بر روی سایت است قابل دسترسی همگان است بنابراین محدودیت شهر یا استان را ندارد.

۲- از نظرات دیگر اندیشمندان دانشگاه‌ها نیز استفاده گردد.

۳- از دانش‌آموختگان برای حضور در مراسم دعوت گردد و نظرات آنان در سایت منعکس شود.

۴- شاید مداخله معرفی در یک روز با یک سایت خبری کامل، کامل‌تر شود. در صورت امکان این کار انجام گردد.

۵- کلیه دانشکده‌ها درمورد رشته‌های خود موظف به تهیه اطلاعات کامل از وضعیت موجودشان در جامعه گردند و از طریق رسانه‌های جمعی انتشار دهند.

۶- معرفی کلیه رشته‌ها از طریق سایت دانشگاه و اعلام این موضوع در محل تحویل کارنامه به داوطلبان. آنچه در یک روز معرفی می‌شود بدون هزینه مالی بر روی سایت گذاشته شود و هر دو تا سه ماه یک مرتبه سایت بازنگری شود.

سپاسگزاری

این پژوهش با کمک مالی حوزه معاونت پژوهشی دانشگاه انجام شده است. از حمایت معاونت محترم آموزشی، پژوهشی،

با توجه به نظرات دانشجویان که عامل اصلی در انتخاب رشته خود را رتبه قبولی در کنکور و عامل کمک‌کننده اصلی در انتخاب رشته را والدین و عامل اساسی در انتخاب دانشگاه علوم پزشکی شیراز را نزدیکی به محل سکونت و خانواده دانسته‌اند و با توجه به نظرات کارکنان برگزارکننده برنامه روز معارفه که برنامه را تا حدودی مؤثر دانسته‌اند و با توجه به هزینه‌هایی که صرف تدارک و اجرای برنامه می‌گردد بایستی در اجرای آن در سال‌های آینده تجدید نظر گردد و تلاش گردد در ارتباط با نگرش داوطلبان کار شود، به‌خصوص داوطلبانی که به‌خاطر رتبه‌های خود مجبور به انتخاب رشته‌های کارشناسی و کاردانی می‌گردند که بعضاً مورد علاقه آنان نیست و همین مسئله در آینده موجب افت تحصیلی، تغییر رشته و ترک تحصیل می‌گردد که در نهایت موجب اتلاف هزینه برای دانشجو و دانشگاه می‌گردد. حتی در خصوص داوطلبانی که رتبه مورد لزوم جهت انتخاب رشته‌های پزشکی، دندان‌پزشکی و داروسازی را اخذ نموده‌اند بهتر است مشاوران متخصص با انجام مصاحبه، مشاوره و دادن پرسش‌نامه مشخص نمایند که مناسب‌ترین رشته برای هر یک از داوطلبان کدام یک از این سه رشته می‌باشد. در مطالعات مختلف نشان داده شده است که مصاحبه می‌تواند اطلاعات افزوده‌ای نسبت به تست‌های علمی و شناختی فراهم نماید و علاوه بر آن بخشی از تفاوت‌های عملکردی آینده دانشجویان را پیش‌بینی نماید، لذا تخصیص زمان و پول برای طراحی مصاحبه‌های ساختار یافته ارزش دارد (۱۸). همچنین تجربه کاری قبل از ورود به رشته می‌تواند در انتخاب آگاهانه شغل مؤثر باشد، ضمن این‌که در مراحل بعدی در انتخاب تخصص نیز تاثیرگذار است. این موضوع در انگلستان به شکل جداگانه سنجیده نمی‌شود بلکه در مصاحبه به‌عنوان شاخصی از علاقه در نظر گرفته می‌شود (۱۹،۲۰).

بنابراین پیشنهاد می‌گردد مسئولین برنامه روز معارفه در این زمینه‌ها سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی نمایند. به‌علت این‌که با توجه به نتایج به‌دست آمده دانشجویان، دانشگاه علوم

ما را در اجرای این طرح یاری نمودند تشکر و قدردانی می‌گردد.

شورای محترم پژوهشی، سرکار خانم دکتر میترا امینی معاون پژوهشی مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز و کلیه همکارانی که در دانشکده‌ها

References

1. Salehi SH. Effect of clinical supervision on the faculty teaching quality at nursing and Midwifery School in Isfahan University of Medical Sciences. *IJME* 2000; 1 (1): 54-61. [In Persian]
2. Salehi SH, Soleimani B, Amini P, Shahnoushi E. A survey of relation between learning styles and preferred teaching methods in students of Nursing, Isfahan University of Medical Sciences. *IJME* 2000; 1 (1): 40-6. [In Persian]
3. Mirhoseni F, Mahdian M, Akbari H. A survey of the Kashan University of Medical Sciences students know ledge about this field of study before choosing the held. *IJME* 2002; 7:1143. [In Persian]
4. Saberian M, GanjiT, Davachi A. Comparison of Nursing students and their parent's attitudes toward nursing field in Semnan. *Journal of Medical Education & Development, Qazvin University of Medical Sciences* 2005; 1 (1): 4-9. [In Persian]
5. Johnson M, Goad S, Canada B. Attitudes toward nursing as expressed by nursing and non-nursing college males. *J Nurs Educ* 1984; 23 (9): 387-92.
6. DeVoe J, Fryer Jr GE, Hargraves JL, Phillips RL, Green LA. Does career dissatisfaction affect the ability of family physicians to deliver high-quality patient care? *J Fam Pract* 2002; 51 (3): 223-8.
7. Zamani GH, Azadi H. Conscios awareness and education in agriculture field of study, Shiraz University *Journal of Humanities* 2002; 18 (2): 105-9. [In Persian]
8. Miri MR, Hoseni H, Soraki Z. Asurvey of the students of health's views regarding their field of study in Birjand University of Medical Sciences. A report of Birjand University of Medical Sciences for 9th National Congress on Medical Education Yazd 2007; 28. [In Persian]
9. Miri MR, Soraki Z, Bizaii M. A survey of the students of health's views regarding their field of study in Birjand University of Medical Sciences 2005. A report of Birjand University of Medical Sciences for 9th National Congress on Medical Education Yazd 2007; 29. [In Persian]
10. openday aims to encourage mature students to consider University. Public Relation Office loughborough University 2007. Available From: URL: http://info.lut.ac.uk/service/publicity/news-releases/2007/135_mature_students.html.
11. Greg P. ACU National University Open day Canberra Campus 2005. Available From: URL: <http://eduspaces.net/gregp/weblog/2092.html>.
12. Nejat S, Emami Razavi H, Rashidian A, Yazdani SH, Majdzadeh R. The Motives of Medical Students in Tehran University for Choosing Medicine Field and there for their Profession: Qualitative versus quantitative approach. *SDME* 2006; 3 (1): 1-10. [In Persian]
13. Fattahi Z, Javadi Y, Nakhaei N. A survey on dentistry student's satisfaction with their discipline and some of the related factors. *SDME* 2004; 1 (1): 32-40. [In Persian]
14. Story M, Mercer A. Selection of medical students: An Australian perspective. *Intern Med J.* 2005; 35(11): 647-9.
15. McManus IC, Livingston G, Katona C. The attractions of medicine: The generic motivations of medical school applicants in relation to demography, personality and achievement. *BMC Med Educ* 2006; 6: 11.
16. Zarei A, Shamseddini A, Thaghizadeh J. A survey of the relationship among GPA (Grade Point Average), specialized course, basic sciences comprehensive exam score, Baghiatallah University 81-83. 9th National Congress on Medical Education, Journal of

- Shaheed Sadoughi University of Medical Sciences and Health Services 2007; 5: 158-9. [In Persian]
17. Salari M, Jalilian S, Lotfi MH, Shikhha MH. A survey of the correlation of high school GPA and field of study accepted in University entrance exam and educational indices (criteria) in yazd dentistry students, 75-80. 9th National Congress on Medical Education, Journal of Shaheed Sadoughi University of Medical Sciences and Health Services 2007; 5: 111-2. [In Persian]
18. Collins JP, White GR, Petrie KJ, Willoughby EW. A structured panel interview and group exercise in the selection of medical students. Med Educ 1995; 29 (5): 332-6.
19. McManus IC, Powis DA, Wakeford R, Ferguson E, James D, Richards P. Intellectual aptitude tests and levels for selecting UK school leaver entrants for medical school. BMJ 2005; 331 (7516): 559-60.
20. Lloyd- Jones G. Beyond tomorrow's doctors: A review of basic medical education in the UK. Ann Trop paediatr 2005; 25(2): 71-8.

Students' Point of View about the Effect of University Open Day (UOD) on Selecting Field of Study, Shiraz University of Medical Sciences

*Sedigheh shayegh¹ *, Hosein Mirkhani², Leila Bazrafcan³*

1. Expert in Research in Education Office, Medical Education Development Center, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran

2. Pharmacologist, Associated Professor of Pharmacology Dept, School of Medicine, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran

3. M.Sc. in Medical Education, Faculty Member of Medical Education Development Center, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran

• Received: 25 May, 2008 • Accepted: 18 Apr, 2009

Background & Objective: Since 2003, University Open Day (UOD) is being held in Shiraz University of Medical Sciences to introduce the University's capacities and help students become familiar and finally select a study field. This study aimed to evaluate students' point of view about the effect of UOD on selecting field of study in Shiraz University of Medical Sciences.

Methods: In this descriptive cross-sectional study, a self-directed questionnaire was distributed amongst students of all study fields and educational levels including technician's, bachelor's, medicine, dentistry and pharmacy in entrance years 2003 to 2007 in their classrooms.

Results: Among 940 students of entrance years 2003 to 2007 in all fields and educational levels, only 218 (23%) had visited the UOD. Most of them (60%) declared the reason that they chose their field was their matriculation score, alone or together with other factors. 2.7 percent (the minority) believed that the guidance provided by UOD attending authorities was a contributing factor to select a field. The majority (63.5%) demonstrated that parents contributed to field selection while 0.5% chose the guidance provided by UOD attending authorities as a contributing factor. 36 percent of students declared that they chose the University due to being close to their hometown or family and only 2 (1%) declared that the guidance provided by UOD attending authorities affected their choice.

Conclusion: According to the results of this study and costs of holding this program, revisions should be made in following years and UOD should be held in other forms.

Key words: University Open Day (UOD), Insight, Student, Shiraz University of Medical Sciences

*Correspondence: Medical Education Development Center, Shiraz University of Medical Sciences, Zand St., Shiraz, Iran

• Tel: 0711-2336990

• Fax: 0711-2333064

• Email: edc11@sums.ac.ir